

СТЕНОГРАМА

круглого столу на тему: "Дотримання норм міжнародного гуманітарного права на тимчасово окуповані території України.

Гуманітарний зріз Донбасу"

23 лютого 2017 року

Веде засідання перший заступник голови Комітету з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин

ПАЦКАН В.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Доброго дня, шановні колеги! Радий бачити всіх вас тут. Це середовище експертів, яке, напевно, найбільш вже знає вразливі місця, що стосуються вимушено переселених осіб, що стосується тих проблем, які зараз виникають з вимушено переселеними особами. І мені дуже сьогодні легко говорити, я підміню голову як перший заступник. Тому що вчора на комітеті ця тема обговорювалася, сьогодні ми бачили наших колег по "Самопомочі", виступи з парламентської трибуни. І я більш ніж переконаний, щодо поки ми не почуємо вашу фахову оцінку деяких аспектів, то жодний закон не вартий бути винесений в Раду. Це моя позиція як першого заступника голови комітету, вона була така і залишиться такою завжди.

Радий бачити Валерію Володимирівну і всіх, майже всіх, кого знаю. Я думаю, що ми розпочнемо, напевно, Валерія Володимирівна, з вас. Я залюбки вам надаю слово, так як Офіс уповноваженого з його командою – це той орган, який завжди є нам в допомозі в комітеті і завжди є в допомозі тим людям, які потребують цієї допомоги. Це без перебільшень і без реклами.

ЛУТКОВСЬКА В.В. Дякую дуже, шановний головуючий, вельмишановні учасники сьогоднішнього круглого столу.

У нас одним з підпунктів в назві сьогодишнього нашого круглого столу є виконання в тому числі і національної стратегії в галузі прав людини, яка була затверджена указом Президента і яка містить відповідні пункти і стратегії, і план заходів, який був потім затверджений урядом на виконання цієї стратегії, пункти, які стосуються захисту прав внутрішньо переміщених осіб.

Для президії ми роздали те видання, яке ми зробили спільно з громадянською платформою по аналізу виконання національної стратегії з боку державних органів. Для всіх решта можу сказати, що якщо по всій решта стратегії у нас кількість виконаних заходів станом на сьогоднішній день сягає аж цілого 21 відсотка, з них, тобто 79 відповідно не виконано. Хто, все, що стосується внутрішньо переміщених осіб, це практично не виконано нічого, що означає, що уряд не приділяє жодної уваги взагалі питанню захисту прав ВПО. Не виконані... До виконаних єдиний пункт, який виконаний, це створено нарешті Міністерство з питань тимчасово окупованих територій, але знову-таки створено досить дивно.

І при всій моїй повазі до тих, хто сьогодні працює в цьому міністерстві, коли всі питання соціального захисту залишилися в Міністерстві соціальної політики із відповідним підходом до внутрішньо переміщених осіб, Міністерство з питань окупованих територій, на жаль, не може належним чином виконати ті функції, які на них покладені. І це питання, власне, однієї постанови Кабінету Міністрів, ну, добре, двох, тому що треба вносити зміни відповідні в положення, але в будь-якому випадку цей крок не робиться. І те, що відбувається сьогодні з цим міністерством, власне, це не є те, чого ми очікували, коли говорили про те, що нам необхідно створити спеціальний державний орган у справах внутрішньо переміщених осіб.

Є пункти, не виконання яких призводять вже зараз до жахливих наслідків. Зокрема в розпорядженні Кабінету Міністрів є такий пункт, згідно з яким мав бути розроблений проект Постанови Кабінету Міністрів з метою врегулювання питання здійснення розселення інвалідів і дітей-інвалідів з

порушенням зору та опорно-рухового апарату, які переміщуються з тимчасово окупованої території та районів проведення антитерористичної операції, в приміщення і установи, які пристосовані для перебування таких осіб на визначений строк. Проект акта не розроблено.

Можу вас проінформувати, що в 2016 році ця проблема стала дуже гострою. І тих інвалідів, які приїхали з зони проведення антитерористичної операції до Одеси, просто вигнали з Одеси. І відповідно Донецька обласна військова адміністрація мала вирішувати в терміновому порядку питання, де б їх розселити, тому що люди залишались просто нема. І відповідно акта просто пройшлась по долях цих людей, яких сьогодні розселили, звичайно, на території Донецької області, яка підконтрольна органам державної влади. Але погодьтесь, негативний осад в будь-якому випадку від тієї проблеми залишився.

Ми говорили про те, що необхідно розробити проект постанови Кабінету Міністрів про внесення змін до Постанови 505-ї, зокрема щодо зняття обмеження розміру загальної суми адресної допомоги, що виплачується на сім'ю, у випадку, якщо у сім'ї є особи з інвалідністю, або діти незалежно від числа таких членів сім'ї. Цей пункт так само не виконаний. І станом на сьогоднішній день можу сказати, що є велика кількість сімей, які виїхали з великою кількістю дітей. Ви собі уявляєте, що таке сім'я, яка приїхала з двома дітьми, зняти квартиру, і що таке зняти якесь житло для родини, в якій п'ять і більше дітей. Ви розумієте це абсолютно інші навіть виміри стосовно площі, яка необхідна для всіх цих дітей. Але, на жаль, держава встановила обмеження – 2 тисячі 400 гривень на сім'ю і не більше того. І відповідно на сьогоднішній день ці сім'ї просто потерпають від того, що вони не можуть отримати адекватну допомогу, яку теоретично могла б отримати сім'я, у якій одна дитина. Відповідно тут є просто дискримінація по відношенню до цих людей. Та сама історія з сім'ями, у яких є особи з інвалідністю і відповідно потребує, ці сім'ї потребують значно

більшої уваги з боку уряду. На жаль, нічого не зроблено, нічого не відбувається.

Ми говорили про те, що необхідно провести інформаційну кампанію, яка буде спрямована на боротьбу із стигматизацією та дискримінаційними настроями стосовно внутрішньо переміщених осіб як з боку місцевого населення, так і органів виконавчої влади. На жаль, нічого не зроблено, крім того, що ситуація погіршилась. Нічого не зроблено ні як з боку державних органів, ми просили не дискримінувати тих переселенців, які мають отримувати будь-які соціальні виплати, включаючи пенсії, виключно в Ощадному банку, незалежно від того, зручно їм це чи не зручно. Тим не менше постанова відповідна залишилась, зараз ми вийшли в судові процедури для того, щоб оскаржити таку дискримінацію по відношенню до ВПО.

Що ж стосується місцевого населення, то просто хотіла б звернути вашу увагу, у нас є населені пункти, які і, власне, до початку антитерористичної операції були досить маленькими. І, відповідну кількість соціальних працівників розраховувалось на досить невелику кількість населення. Але давайте подивимось, що відбувається зараз. Дивіться, Марківський район Луганської області, 15 тисяч населення, яке проживає. Зрозуміло, 2-3 соціальних працівника, 24 тисячі ВПО, які добавились.

Відповідно на сьогоднішній день проблеми з соціальним забезпеченням і отриманням послуг з боку держави мають як місцеве населення, яке постійно проживало, так і, власне, внутрішньо переміщенні особи, які так само звертаються до органів соціального захисту населення. Але нічого не зроблено для того, щоб перерозподілити кількість людей, перерозподілити штат, перерозподілити кількість комп'ютерів якими вони користуються, для того, щоб ця послуга просто стала доступною як для місцевого населення, так і для ВПО. Скажіть мені, як місцеве населення буде ставитись до ВПО? Зрозуміло, що з величезною радістю приймати їх у себе в своєму містечку. І відповідно ми маємо проблему, яку необхідно вирішувати

шляхом діалогу. Але ми спочатку нічого не зробили для того, щоб проблему вирішити і ми нічого не робимо для того, щоб цей діалог відбувся.

Ми говорили про те, що необхідно розробити відповідне законодавство яке б забезпечило можливість для внутрішньо переміщених осіб приймати участь у виборах, в тому числі у місцевих виборах. Таке законодавство не розроблено і нічого для забезпечення цього конституційного права внутрішньо переміщених осіб не зроблено.

Відповідно з аналізу, який можна зробити стосовно виконання національної стратегії в галузі прав людини, відповідного плану заходів, який затверджений урядом, можу сказати, що стосовно ВПО показник є мінусовий, і практично це означає, що уряд не хоче і відокремлюється від проблем ВПО і не хоче займатись вирішенням їх проблем, на жаль. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Валерія Володимирівна.

Прошу наступну виступаючу це Міністерство закордонних справ Максим Кононенко.

КОНОНЕНКО М. Доброго дня. Кононенко Максим, заступник директора Департаменту міжнародного права МЗС України.

Щиро вдячний за запрошення взяти участь в цьому заході. Підкресляю його виключну важливість для вироблення подальших законодавчих ініціатив і врегулювання цих питань.

Ситуація з правами людини в окремих районах Донецької і Луганської областей і на Донбасі в цілому, власне, не потребує коментарів. Там відбуваються, дійсно, жахливі речі, і щоб це зрозуміти, достатньо ознайомитися з доповідями міжнародних організацій, неурядових організацій, нарешті, інформацією шановної пані уповноваженої з прав людини.

Що робить МЗС України, дуже коротко, в межах своїх повноважень і компетенції. Безумовно, ми ведемо переговорний процес в рамках Мінських

домовленостей для врегулювання конфлікту. Це політичний формат, напевно, я не буду детально на ньому зупинятися, оскільки це потребує окремого проведення, окремого заходу. Ми здійснюємо інформування міжнародної спільноти щодо ситуації з правами людини в Криму і на Донбасі. Здійснюється це регулярно на всіх міжнародних майданчиках: на майданчиках ООН, Ради Європи, Організації з безпеки співробітництва в Європі, інших майданчиках. Здійснюється реалізація спільних проектів з міжнародними організаціями та залученням міжнародної допомоги.

Варто згадати план дії Ради Європи для України, проект по внутрішньо переміщеним особам та інші. Я думаю, що вони можуть бути згадані і детально розкриті при необхідності представниками цих міжнародних організацій. Нарешті, Міністерство закордонних справ України здійснює оскарження порушень прав людини у міжнародних судових інстанціях. Безумовно, основним актором в цій ситуації все ж таки є Міністерство юстиції, оскільки на сьогоднішній день вже є п'ять міждержавних справ, які розглядаються Європейським судом з прав людини за позовами України, і тисячі справ за індивідуальними позовами.

Але нещодавно, 16 січня 2017 року ? Міністерство закордонних справ як основний виконавець ми підготували і подали позов до Міжнародного суду ООН, який стосується виконання Російською Федерацією двох конвенцій: Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму і Міжнародної конвенцію про протидію усім формам расової дискримінації.

В рамках цього позову ми оскаржуємо серйозні порушення прав людини, які відбулися на Донбасі. Це терористичні акти, збиття Боїнгу, це терористичні акти в Волновасі, в Краматорську і так далі. Таким чином, ми сподіваємося, що нам вдасться захистити права, інтереси як української держави, так і населення на Донбасі.

Ще хотів би сказати, що для нас надзвичайно важливим питанням залишається законодавче врегулювання статусу окремих районів Донецької,

Луганської областей і зокрема тих районів, які є непідконтрольними на сьогоднішній день уряду України і українській владі в цілому.

Ми взяли активну участь, Міністерство закордонних справ взяло активну участь в обговоренні і доопрацюванні законопроекту про статус окупованої території, запропонований групою розробників на чолі з пані Сироїд, а це надзвичайна важливе законодавча ініціатива. І незалежно від результату її розгляду, ми будемо продовжувати брати участь в цьому процесі і намагатися довести до законодавця необхідність законодавчого врегулювання цього питання. Цей законодавчий акт допоміг би чітко визначити права і обов'язки української держави по відношенню до населення окупованої території, дозволи в би чітко визначити обов'язки Російської Федерації як держави окупанта щодо населення цієї території, дозволив би нам чітко закріпити наші позитивні зобов'язання щодо громадян України, які залишилися в цій складній ситуації на окупованій території.

У зв'язку з цим, закликаю від імені Міністерства закордонних справ, продовжити роботу в цьому напрямку і довести цю ініціативу до логічного завершення.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую за виступ.

До речі, хотів нагадати вам, що сьогодні 23 лютого – це три роки тому почалась окупація Криму. І сьогодні наші колеги проводять в стінах Верховної Ради заходи, де запрошені багато кримських переселенців, тих людей, які змушені були покинути півострів Крим.

Я дякую за виступ Міністерство закордонних справ.

Наш комітет неодноразово, разом з Офісом уповноваженої відвідував Луганську і Донецьку області, тобто нам ця проблематика реально відома, тобто, ми бачили її на очі, ми були на Мар'їнці, Широкиному, не буду навіть все перераховувати, навіть станиця Луганська. Тобто ми бачили на свої очі і спілкувались з простими людьми, і знаємо цю проблематику. В якійсь мірі в

багатьох аспектах підтримую Валерію Володимирівну, тому що не дотягує виконавча гілка влади по багатьох аспектах.

Наш комітет неодноразово після кожного засідання виїзного звертався до виконавчої гілки влади. І ми будемо далі звертатись, тому що є ряд питань, котрі вкрай необхідно вже вирішувати. Завтра може бути пізно, завтра може вже буде не потрібно вирішувати. Я особисто відношусь до фракції "Блоку Петра Порошенка", не дивлячись ні на які там дружні відносини з тим чи іншим міністром, я буду просити. Тому що хто, якщо ми зараз не захистимо тих людей, якщо ми не звернемося до них з допомогою, якщо ми не повернемося, на простій мові, до них обличчям, то тоді обличчя можна буде ховати. А ховати своє обличчя ми ніхто не хочемо.

І я думаю, що після сьогоднішнього нашого круглого столу, заходу буде теж ряд пропозицій, вами напрацьованих, які так само ми обов'язково передом до виконавчої гілки влади. І потім вже поставимо на контроль, на парламентський контроль ті пропозиції, які будуть сьогодні напрацьовані.

До слова запрошую Ганну Христову, керівника Проекту Ради Європи (Офіс Ради Європи в Україні).

ХРИСТОВА Г. Дякую, шановний пане головуєчий, дякую, шановні організатори, за можливість долучитись до участі у надзвичайно важливому круглому столі і обговорювати ті питання, які, безумовно, на сьогодні перебувають на порядку денному української держави і українського суспільства.

Передусім я маю честь передати вітання шановним організаторам заходу, а також шановним присутнім від пана Мортена Енберга, який є головою Офісу Ради Європи в Україні. Пан Енберг, на жаль, зараз перебуває на іншому заході, але його активність як представника Генерального секретаря Ради Європи по реалізації програм, які Рада Європи підтримує в Україні саме в частині забезпечення захисту прав і свобод осіб, які є громадянами України, незалежно від місця їх перебування, є надзвичайно

потужною. І Офіс і надалі, безумовно, буде підтримувати всі активності, які сприяють захисту прав людини, демократії, верховенства права на всій території України в міжнародно визнаних кордонах.

Також я хотіла б передати вітання від pana Режі Брійя, який є спеціальним представником Генерального секретаря Ради Європи для України, який висловлює в цілому позицію Ради Європи щодо стурбованості до тих питань, до тих викликів, з якими стикнулася Україна. Я хочу звернути увагу, що пан Режі Брійя був присутній на засіданні комітету Верховної Ради, коли обговорювався проект Закону про внутрішню окуповану територію України, про який вже згадував шановний пан Максим, поважний представник Міністерства закордонних справ України. Пан Режі озвучив офіційний стейтмен, що означає позицію Ради Європи щодо першого проекту, першої версії проекту закону, яка підлягала обговоренню. Ця позиція є абсолютно однозначною, вона оприлюднена англійською, українською мовами на сайті офісу Ради Європи в Україні, які безумовно дуже легко відшукати, просто навіть задавши у пошук "Офіс Ради Європи в Україні" англійською чи українською мовами.

Отже, враховуючи обмежений час виступів, я б хотіла максимально скористатися можливістю наголосити на певних стандартах Ради Європи і практики Європейського суду з прав людини щодо тих питань, які є дуже суперечливими на сьогодні в Україні, але належне розуміння яких, безумовно, впливає на законодавство і на його зміст, яке буде схвалено щодо врегулювання питань, які пов'язані з територіями, які тимчасово не перебувають під контролем українського уряду.

Безумовно, все що я скажу в наступні п'ять, сім хвилин, буду намагатися максимально стисло, ґрунтується на попередній практиці Європейського суду з прав людини і абсолютно не означає, що саме відповідні рішення будуть ухвалені у тих справах, які на сьогодні вже перебувають на розгляді Європейського суду з прав людини. А я хочу звернути увагу на те, що на сьогодні це близько 4 тисяч справ, ми давали

відповідні дані, експерти, яких ми запрошуємо на наші заходи, тобто ці дані є достатньо доступними.

Звертаємо увагу на те, що, до речі, інформація про певні дані міститься у звіті, який став підставою ухвалення Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи 2133 у жовтні 2016 року, яка іменується "Засоби правового захисту від порушень прав людини на українських територіях, що знаходяться поза контролем української влади". Звертаємо вашу увагу, на те, що саме в цій резолюції викладено офіційну позицію Парламентської асамблеї Ради Європи, ця резолюція, знову-таки, я б із задоволенням її всю процитувала, але можу тільки сказати про те, що Резолюція доступна, вона викладена знову-таки на веб-сторінці нашого проекту, на сайті офісу Ради Європи, проект щодо посилення прав внутрішньо переміщених осіб, знову-таки, українською і англійськими мовами.

Ми пишаємося тим, що вимоги не тільки до Російської Федерації, а і до України, які вказані в цій резолюції, є відомими, їх використовує громадськість, використовує міжнародна спільнота для адвокатування виконання зобов'язань держави щодо осіб, які лишилися на тимчасово не контрольованих урядом територіях.

Відповідно цифри і навіть докладну інформацію по заявах, які перебувають на розгляді в Європейському Суду з прав людини, можна знайти у відповідному звіті, який передував цій резолюції. Цей звіт найближчими днями, обіцяю до кінця тижня буде теж українською мовою опублікований на сайті нашого проекту.

Треба брати до уваги, що на сьогодні ці справи подаються як проти України так і проти Російської Федерації так і проти обох держав. Відповідно Європейський Суд буде враховувати свої попередні позиції в аналогічних справах, а аналогія, безумовно, є. Це і справи проти, відповідно, і Кіпр проти Туреччини, це відомі молдовські справи, це справи щодо Азербайджану, щодо Armenii, і, безумовно придністровські справи, численна і значуща кількість категорій справ проти Молдови і Російської Федерації, які доволі

чітко визначають той стандарт, який принаймні стосується ситуації близької до тієї, що на сьогодні існує в Україні.

Теж звертаю увагу на те, що ці всі ключові справи, які стосуються внутрішньо переміщених осіб і питань, дотичних до питань конфлікту, українською мовою знаходяться на нашій веб-сторінці на сайті Офісу Ради Європи.

Власне, я чому на цьому наголошую, я не можу вказати зараз на всі стандарти. Але наша фактична ключова роль робити ці стандарти доступними і відомими для тих фахівців, які працюють в Україні і які будуть впливати відповідно на зміст того законодавство, яке ухвалюється і буде вдосконалюватися, і також в цілому на політику держави.

Ну і тепер дозвольте буквально кілька слів стосовно основних питань, які є на сьогодні дуже суперечливими, враховуючи відповідно практику Європейського суду з прав людини. Абсолютно зрозуміло, що в останні дні, навіть в останні місяці, конструкція позитивних зобов'язань з конструкцією, яка по суті є доволі теоретичною і яку знали дуже обмежена кількість осіб стала надзвичайно добре відомою і вживається просто, ну, звучить під час абсолютно всіх круглих столів.

Дуже важливо розуміти, що стандарти по позитивних зобов'язання фактично можна докладно прочитати, зокрема, у справі Ілашко та інші проти Молдови та Російської Федерації. І, якщо говорити дуже стисло, то йдеться те, що Європейський суд з прав людини не користуючись терміном "тимчасова окупація" чи "мілітарна окупація", який є терміном міжнародного гуманітарного права, використовує фактично ключовий елемент тимчасової окупації, яким є елемент ефективного контролю. І через встановлення факту наявності ефективного контролю, який здійснює відповідно держава чи безпосередньо через присутність своїх мілітарних сил, чи через відповідний фінансовий, економічний, логістичний, адміністративний вплив на де-факто владу, яка діє на певній території, вирішує питання про наявність певної юрисдикції держави на певній території, відповідно застосовність першої

статті Європейської конвенції. І численна практика, яку теж можна легко прочитати, ознайомитись в тих джерелах, які мною були названі, суду, свідчить про наступний підхід, що основним принципом юрисдикції держави є принцип територіальності, тобто держава відповідає за порушення прав людини в межах своєї території, але від того принципу можуть бути виключення, якщо держава здійснює де-факто контроль над певними територіями інших країн, і цей контроль є ефективним і, тобто повним. Але при тому Європейський суд чітко вказує, що не буде зобов'язань доводити, що держава, яка здійснює ефективний контроль, держава-агресор, однозначно відповідальна за кожну дію, вчинену де-факто владою. Достатньо встановлення факту наявності контролю і неможливості існування певних утворень і певної адміністрації без підтримки відповідної держави.

Це також, ну безумовно, я не маю можливості називати конкретні рішення і конкретні пункти, але, безумовно, це підтверджується. Єдина моя функція зараз – це цитувати існуючу практику Європейського суду.

Далі, відповідно здійснюючи відповідний контроль, держава, частина території якої не перебуває під ефективним контролем іншої держави, тим не менше несе відповідальність за гарантування тих прав, які визначені в Європейській конвенції прав людини щодо осіб, які лишилися на тимчасово неконтрольованій території. І саме ці зобов'язання, але тільки в межах своїх позитивних зобов'язань. Саме тут і виникає конструкція позитивних зобов'язань.

Тому, розуміючи обмеженість часу, перше, на що звертаю увагу, абсолютно обмеженим підходом є зведення позитивних зобов'язань тільки до зобов'язань щодо пенсійних виплат і соціального утримання. Це підхід, який дуже далеко від того, про що пише Європейський суд справ людини.

Безумовно, частина зобов'язань щодо пенсійного забезпечення, соціальної підтримки осіб, які лишаються на непідконтрольних територіях, є частиною зобов'язань держави, зокрема, бо пенсії можуть розглядатися в

межах 1 статті, тобто право власності. Але інше питання, у який спосіб держава забезпечує дотримання цього зобов'язання. Позитивні зобов'язання насправді значно ширші, і, власне, цим я і завершу.

По-перше, ну відповідно хоча б орієнтацію, про що йдеться в практиці Європейського суду. Європейський суд вказав, що в подібних до України ситуаціях, ну відповідно не так було вказано в рішенні, от аналізуючи ситуацію подібну до України, Європейський суд вказував, що ці позитивні зобов'язання передусім стосуються відновлення контролю над територією держави, яка тимчасово не перебуває під урядуванням уряду країни, а також, з другого боку, це прагнення вжити всіх можливих засобів для відповідно захисту прав осіб, які перебувають на непідконтрольній території, але обов'язково в межах наявних і доступних ресурсів. І от саме це і буде аналізувати Європейський суд, наскільки витриманий цей баланс і наскільки держава вжила мінімум заходів, які були доступні, наскільки ці заходи були належними і достатніми в конкретній ситуації. А якщо держава не вжила жодних заходів, то чи були якісь заходи, які були до неї, для неї доступні, але не були використані.

Якщо говорити про приклади цих заходів, знову-таки, скажімо, ви можете ознайомитись з "Ілашку та інші проти Молдови Російської Федерації", де будуть перелічені конкретні приклади. Звертаю увагу тільки на те, що зокрема в цій справі прямо Європейський суд вказав, що уряд держави, який частково здійснював співпрацю з де-факто режимами, які не є легітимними в міжнародній площині, здійснював цю співпрацю в той спосіб, щоб особи могли, які там лишилися, вести нормальний спосіб життя наскільки це можливо. І відповідно така співпраця, яка, прояви якої також були викладені у відповідному рішенні, означали якраз ту не співпрацю з сепаратистськими режимами, цей термін вживався у відповідному рішенні. А означало якраз то натомість підтверджувало прагнення держави відновити контроль над відповідним регіоном в даному випадку Придністров'ям, ще раз кажу: цитата "Ілашку проти Молдови". Все це може

виступати відповідними орієнтирами при формуванні відповідної позиції держави і виконанні своїх позитивних зобов'язань.

І нарешті, в цілому, якщо говорити про позитивні зобов'язання в умовах збройних конфліктів, то Європейський суд вказує передусім на зобов'язання держави захищати від наслідків військових дій, знов таки в тих обсягах, в яких це є співмірно з ситуацією і співмірно з Міжнародним гуманітарним правом. Тут ідеться, зокрема, про обов'язок і відповідальність за належний контроль і планування операцій, які пов'язані з летальним застосуванням сили. Але тут, безумовно, існує дуже складне співвідношення з міжнародним гуманітарним правом, де стандарти застосування летальної сили різні, бо існує поняття...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, завершуйте.

ХРИСТОВА Г. Да, безумовно. Бо існує поняття правомірної цілі. Це зобов'язання щодо розмінування, передусім тяжкі, у випадках, які стосуються дітей і у випадках відповідальності держави за мінування певних територій. Це зобов'язання, які стосуються розслідування випадків зниклих осіб, це зобов'язання, які стосуються відповідальності за захист від застосування сили парамілітарними групами, стандарт дуже різний, залежно від кожної конкретної ситуації, але наявність відповідного підходу теж треба враховувати. І нарешті це надзвичайно широкі зобов'язання щодо внутрішньо переміщених осіб, які ми докладно обговорювали на багатьох заходах і також будемо обговорювати протягом і сьогоднішнього засідання. Я дуже дякую. Перепрошую, якщо трішки задовго, але сподіваюсь, що це буде поштовх для подальшої дискусії.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, я не хочу встановлювати регламент, але дуже вас прошу, будь ласка, по-перше, в мене тут є список людей, які вже хочуть виступити, а ще практика у нас в комітеті так, щоб ми дали

можливість хоча б по декілька хвилин виступити тим людям, які тут присутні, котрі не записалися або обговорення тих чи інших питань. Наступних виступаючих прошу дотримуватися регламенту, давайте там три, п'ять хвилин, а потім, якщо наступні будуть якісь питання, тоді вже в обговоренні будемо їх продовжувати.

Просила репліку Валерія Володимирівна, дві хвилини.

ЛУТКОВСЬКА В.В. Дякую дуже, Валерій Васильовичу. Я перепрошую, просто вже були заплановані заходи, а сьогоднішній круглий стіл у нас так досить спонтанно був організований, тому я дуже прошу вибачення, що я маю зараз піти, але залишається представник з питань ВПО Жанна Володимирівна Лук'яненко, яка завжди буде готова відповісти на будь-які запитання. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Не від мене відпрошуйтеся, а у громадянського суспільства.

ЛУТКОВСЬКА В.В. Да, звичайно.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Дякую за участь у круглому столі.

Наступний виступаючий – Олена Виноградова, "Право на захист".

ВИНОГРАДОВА О. Дуже дякую. Я сьогодні хочу виступити з темою: стан забезпечення прав і свобод жителів "сірої зони". Хочу розказати про те, як живуть люди на територіях, які формально підконтрольні українській владі, проте жодні представники української влади до жителів цих територій не доїжджають. Хочу проілюструвати цю тему на прикладі селища міського типу Південне Торецької міської ради Донецької області.

Це селище знаходиться за нульовим блокпостом, і його жителі обмежені в переміщеннях через блокпост. Проїзд транспортом заборонено,

пішими пропускають лише частину мешканців, це 46 осіб із 185-ти, які проживають в цьому селищі. Серед осіб із дозволом перетину блокпосту, це голови вуличних комітетів для вирішення певних організаційних проблем життя жителів цього селища, роботи з документами, представництва громадян перед місцевою владою та органами державної влади. Декілька молодих осіб, які від імені жителів селища, які не пересуваються, здійснюють для них покупки. Важкохворі для того, щоб вони мали доступ до лікарні в разі необхідності. Так у цьому селищі проживає 24 особи з інвалідністю, не всі з них мають дозвіл на перетин блокпосту, що відповідно ускладнює доступ до медичних, соціальних та інших послуг. Ці ж особи, яким дозволено перетинати цей, перетинати лінію розмежування, мають складнощі, тому що проїзд транспортом через найближчий блокпост "Майорськ" дуже ускладнений. І фактично цим особам доводиться перетинати пішки.

Також в селищі мешкає 10 дітей. Доступ їх до освіти ускладнений. Діти шкільного віку ходять в школу пішли. Це школа номер 6, яка знаходиться в місті Горлівка, 1 кілометр від селища на непідконтрольній території. Вони ходять через блокпост, який знаходиться на непідконтрольній території, тому що відстань до найближчої школи на підконтрольній території 6 кілометрів. І навіть, якщо буде відкрита для цих дітей можливість вільно перетинати блокпост на підконтрольній території, то немає транспорту, який би перевозив цих дітей до школи. Міськвиконком міста Залізне якому підпорядковується це селище стверджують, що коштів на такий транспорт немає. Відповідно діти, які фактично проживають на підконтрольній території, такою бездіяльністю вони фактично змушені ходити в школу на непідконтрольну територію, і мінімум 10 українських дітей ми таким чином втрачаємо.

Так само один хлопець з цього селища в 2015 році вступив до технікуму в місті Торецьку, це підконтрольна територія, але через постійні обстріли, через загрозу життю та неможливість інколи перетинати блокпости, які періодично закриваються, хлопець припинив навчання в українському технікумі, я маю на увазі на підконтрольній території, після першого курсу та

перевівся навчатись до Горлівського технікуму на другий курс і зараз там навчається, це непідконтрольна територія.

Окрім цього, жителі "сірої зони", селища, які знаходяться в "сірій зоні", мають проблеми, досі мають проблеми з отриманням довідок про те, що вони є внутрішньо переміщеними особами. Через те, що і відповідно ці люди мають проблеми з отриманням соціальних виплат, тому що, як ми всі знаємо, отримання соціальних виплат неможлива без довідки внутрішньо переміщеної особи, і жителі цих територій, вони не можуть отримати довідку через те, що деякі населені пункти, з яких вони виїхали, не включені до переліку відповідних населених пунктів, з яких здійснюється переміщення, які включені до переліку, затвердженого розпорядженням уряду 1085. Це, наприклад, селище Новельське, селище Новокалинове, селище Нейталове Ясинуватського району, Карлівка Маріїнського району Донецької області. Такі випадки перенаправляються до наших юристів, які надають безкоштовну правову допомогу внутрішньо переміщеним особам і населенню, яке постраждало внаслідок конфлікту.

Так само є проблема із отриманням довідок і відповідно соціальних виплат жителям тих населених пунктів, які змінюють своє підпорядкування. Це, наприклад, місто Часів Яр та Соледар Бахмутського району та місто Миколаївка Слов'янського району Донецької області. Як ми знаємо, нещодавно ці населені пункти підпорядкувалися адміністративно до населених пунктів на підконтрольній території, відповідно всі мешканці повинні були перереєструватись і пройти повторну реєстрацію як ВПО, і це викликало затримку у виплаті їм соціальних послуг.

Окрім того, до населених пунктів, які знаходяться в "сірій зоні", відповідно не доїжджає швидко медична допомога і представники органів влади, наприклад, судмедексперти чи відповідні представники правоохоронних органів. Нашими моніторами фіксувалась інформація про те, що жителі цієї "сірої зони" вони змушені самотійно без будь-яких

документів здійснювати поховання померлих, які залишаються в цій "сірій зоні" і відповідно там і помирають.

Окрім того, через те, що Луганський обласний онкологічний диспансер він залишився на непідконтрольній території, в Луганській області відповідно немає онкологічного диспансеру обласного. І окрім всього того, що відбувається в "сірій зоні", пацієнти, навіть які виїжджають на підконтрольну територію Луганської області і яким потрібна допомога онкологів, вони не можуть її отримати в межах Луганської області, тому що обласний диспансер його ще немає.

Окрім того, у селищі Миронівське, це Бахмутський район, наближений до лінії зіткнення, нашими моніторами виявляються випадки, коли самотні літні люди з віковими психоневрологічними вадами не можуть бути оформлені в спеціалізовані інтернати через необхідність підтвердження їх статусу, проходження відповідної процедури. І відповідно ці люди не отримують належного догляду. Належного, мається на увазі, у відповідності до їхнього віку і стану здоров'я. Посилення бойових дій, воно так само впливає на доступ населення, яке проживає в "сірій зоні", до освіти. Наші монітори фіксували випадки, коли через посилення обстрілів закриваються школи. І декілька тижнів, а то й декілька місяців діти просто не відвідують школи. І цим сім'ям не пропонується ніяка евакуація дітей з метою продовження їхнього навчання.

В селищі Зайцеве, це так звана Бахмутка Бахмутського району, вже вісім місяців немає електро-, водо- і теплопостачання. Відповідні працюють волонтерські пункти, де люди можуть зарядити мобільні телефони та ліхтарики. І в принципі, жителі цього району потребують постійної допомоги волонтерів, гуманітарних організацій і всіх небайдужих.

Мешканці села Кримське Новоайдарського району Луганської області не мають змоги самотужки виїхати до найближчих міст через відсутність транспортного зв'язку. Фактично вони є відрізаними від іншої підконтрольної території протягом вже досить тривалого часу.

В принципі, от ці історії, які я щойно зачитала, це інформація, яку щоденно фіксують наші монітори, щоденно, щотижня доводять її до відома як місцевих органів влади, так через нас і до центральних органів влади. Проте через різні причини – і об'єктивні, а іноді і дуже суб'єктивні – на проблеми цих людей дуже багато відповідальних органів влади закривають очі, і проблеми вже котрий рік не вирішуються.

З огляду на це, ми хотіли би звернути особливу увагу на проблему жителів "сірої зони", і на необхідність вирішення проблем цієї категорії громадян України, так само, як і на проблеми внутрішньо переміщених осіб, які проживають далі від лінії розмежування, і жителів непідконтрольних територій. Оскільки проблеми жителів "сірої зони", вони є досить специфічними і потребують інших підходів до вирішення. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Левон Азізян, експерт ГО "Ввосток-СОС".

АЗІЗЯН Л. Дякую.

Я хотів би привернути вашу увагу до проблеми свободи пересування на сході України і наголосити на декількох аспектах основних, які є завадою для реалізації свого права на свободу пресування для мешканців непідконтрольних територій України Донецької, Луганської області.

На початку 2015 року, коли стало відомо, що конфлікт не вдасться вирішити швидкими темпами і треба якимось чином врегулювати питання перетину лінії зіткнення, на деяких блокпостах, вони були трансформовані у контрольні пункти в'їзду-виїзду, і на них почався здійснюватися контроль громадян, які перетинають лінію зіткнення. На початку 2015 року було введено паперову перепусткову систему. Іноді для отримання такої паперової перепустки в людей виходило аж до чотирьох місяців. Це стосувалося, наприклад, сектору Б.

В червні 2015 року до цього тимчасового порядку були внесені зміни, а з липня 2015 року запрацювала електронна система перепусток, дозволів, проте вона має також дуже численні вади. Якщо порівнювати ситуацію з лінією зіткнення та перетином державного кордону Російської Федерації, то перетин лінії зіткнення є значно складнішим ніж перетин державного кордону як зі сторони України, так і зі сторони Росії.

Для перетину будь-якого кордону України або адміністративної межі з Автономною Республікою Крим для людини потрібно лише документ, який посвідчує особу та громадянство України або відповідно іншої держави. Для перетину лінії зіткнення нашої держави встановили додаткову вимогу щодо оформлення перепусток. Цей процес є доволі складним для людей, особливо для людей, які є старшими, похилого віку, таких насправді більше половини з тих, хто перетинає лінію зіткнення.

Сам веб-портал має також дуже багато вад, він часто не працює, часто він видає якісь помилки, часто якісь заявки губляться. І важливо наголосити, що людина, яка заповнює перепустку, вона має зареєструвати свій акаунт, потім подавати нову заявку і через рік ця перепустка втрачає свою силу. Звісно, більшість людей, які є похилого віку, вони не вмюють цього робити і звертаються до сторонніх людей, які це роблять або безкоштовно, або за гроші. Ну і відповідно через рік ніхто цим сайтом не користувався, і ніхто не пам'ятає пароль та логін, і люди намагаються відновлювати свої перепустки, що дуже складно, оскільки немає ніякого адекватного зворотного зв'язку, за ці два роки, на жаль, не встановлено.

Електронні листи, на жаль, залишаються без відповіді, тобто додзвонитися на телефони гарячих ліній координаційних груп дуже складно, особливо в будні дні, а саме розташування координаційних груп, воно таким чином зроблено, що вони розташовані лише на підконтрольній території Донецької, Луганської областей. Наприклад, у великих містах Київ, Харків, Запоріжжя і звісно на не підконтрольній території люди не можуть звернутися для того, щоб скасувати свої перепустки і подати заново.

Що необхідно зробити, на нашу думку? На нашу думку, дуже важливо, щоб в'їзд на підконтрольну Україні територію з будь-якої точки, як це кордон міждержавний, як це адміністративна межа, як лінія зіткнення, він був однаковий, з точки зору як зручності так і безпеки. Ми не можемо вимагати наявності перепустки в людей не на підконтрольній території, якщо ці люди можуть просто об'їхати через територію Росії і в'їхати на підконтрольну Україні територію без будь-яких перепусток, що і роблять дуже багато людей. Ми не можемо стверджувати, що перетини лінії зіткнення має бути більш складним і більш жорстким ніж перетин державного кордону. Це не правильно і це не логічно, оскільки важливо враховувати, що окрім лінії зіткнення в окремих районах Донецької, Луганської області є дуже протяжний кордон з Російської Федерації, який ніхто не контролює. І відповідно люди можуть виїжджати через нього без оформлення будь-яких перепусток.

Таким чином, ми вважаємо, що необхідно забезпечити паспортний контроль на лінії зіткнення так само, як і на державному кордоні. І дуже важливо відзначити, що з літа 2015 року всі абсолютно контрольні пункти в'їзду-виїзду, вони обладнані системами прикордонного контролю людей...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, прошу, регламент. Вибачайте, будь ласка.

АЗІЗЯН Л. Добре. І таким чином, ми абсолютно можемо перейти на те, щоб ці люди приходили зі своїми паспортами.

А друге питання, яке я хотів підняти, це пасажирське сполучення. В нас воно, на жаль, заборонене. При цьому для того, щоб їхати в Російську Федерацію, це значно простіше, є прямі автобуси, залізничне сполучення також є з пересадкою на державному кордоні, який не контролюється, з одного поїзда на інший. Ми ж фактично заборонили повністю пасажирське сполучення як залізничне, так і автобусне. Для того, щоб дістатися з

Донецька до Маріуполя необхідно змінити чотири автобуси, що є дуже складним, особливо для людей похилого віку.

І третє, останнє питання, яке хотів підняти, це збільшення кількості транспортних коридорів. Наразі в нас всього 5 функціонуючих транспортних коридорів. Із них 4 – повноцінні, всі знаходяться в Донецькій області, і один неповноцінний, пішохідний лише, через зруйнований міст, це єдиний транспортний коридор, який є в Луганській області.

З осені 2015 року в Мінську ставилося питання щодо розблокування роботи транспортного коридору Золоте-Первомайськ. Але, на жаль, ватажки незаконних збройних формувань окремих районів Луганської області кожного разу відтягують відкриття цього дорожнього коридору. Тому я прошу усіх, хто має можливість, збільшити тиск на представників ОРЛО для того, щоб відновити роботу транспортного коридору Первомайськ-Золоте. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Друзі, я дуже вас попрошу, якщо можна, дотримуватись регламенту, тому що, я бачу, у нас тут є і представники виконавчої гілки влади. Якщо ми обговорюємо питання, то ми б хотіли почути їх реакцію на те, що ви говорите, що зроблено, що має бути зроблено, а може якісь уже певні кроки розроблені, просто чекають до реалізації.

Наступний виступаючий – Тетяна Дурнєва, Громадський холдинг "Група впливу". Будь ласка.

ДУРНЄВА Т. Доброго дня всім. Я постараюсь дуже коротко. Представлю результати фокусу групових дискусій, зокрема фокус уваги був на захисті політичних прав внутрішньо переміщених осіб. Фокус групи проходили в 11 регіонах України, загальна кількість учасників 123 особи. На замовлення групи впливу проводила лабораторія соціології Українсько-католицького університету.

Зокрема, нас цікавило питання, оскільки ми стикались неодноразово з нерозумінням, чому внутрішньо переміщені особи не можуть, наприклад, змінити свою офіційну реєстрацію. То, власне, це питання і ставилось самим внутрішньо переміщеним особам для пояснення відмінності, в яких дійсно знаходиться внутрішньо переміщена особа. По-перше, це ментальний зв'язок з вимушено покинутим місцем проживання. По-друге, це менша вірогідність втрати майна на окупованих та непідконтрольних територіях. По-третє, це, якщо людина змінить свою прописку, так звану реєстрацію в паспорті, це буде більший ризик при перетині лінії зіткнення або перетині адмінкордону з Кримом. І, власне, відсутність можливості отримати нову реєстрацію люди прямо заявляють, що якщо вони випишуться, то вони стануть фактично бомжами, оскільки вони не можуть зареєструвати собі нову адресу. І, власне, тому вони не можуть змінити свою виборчу адресу, оскільки наразі у нас за процедурою виборча адреса визначається за реєстрованим місцем проживанням.

Більшість внутрішньо переміщених осіб має довідки ВПО. Але які мотиви були оформлення. Це, по-перше, доступ до соціальних виплат, доступ до медицини, банківські послуги, доступ дітей до освіти, оформлення та відновлення документів, доступ до адміністративних послуг, участь в грантових програмах і останнє – це доказ непричетності до сепаратизму.

Саме ... якщо ми говоримо взагалі про проблему адаптації внутрішньо переміщених осіб, то те, що називають люди, це, перше, відсутність власного житла, складність соціально-економічного становища, дискримінація, ми про це трошки пізніше поговоримо. Це і відмова в оренді житла, і упередження під час працевлаштування, і інші прояви. Внутрішній розкол – це такий психологічний, це сприйняття власного становища з одного місця вже люди виїхали, але вони не збираються повертатися, але в іншому вони ще не прижилися. Ну і, власне, коли ми говоримо про те, щоби люди прижилися, саме участь в місцевих справах є одним з ефективним шляхів інтеграції і адаптації людей на новому місці проживання.

Щодо інших проблем про які говорять переселенці, це порушення, взагалі, усіх громадянських прав і особливо... Ну, сьогодні вже і Олена, і Левон про це казали, про перетин лінії зіткнення, і про неможливість доступу до деяких послуг, і про наявність контролю за переселенцями з боку держави. Щодо дискримінації, то кожен з опитуваних переселенців, ну, міг навести по декілька прикладів з власного життя або з життя членів своєї родини щодо дискримінаційних ситуацій і, зокрема, це стосується і політичних прав, але це... Я не можу сьогодні не сказати про таку ситуацію в якій зараз, зокрема, знаходяться і мешканці "сірої зони", про яку Олена Виноградова зараз казали, це про зміни до Податкового кодексу, зокрема, пункт 38-9 щодо необхідності сплачувати додатковий податок на прибуток 18 відсотків. Я не розумію як народні депутати декларуючи відношення до людей начебто підтримка людей які залишились на непідконтрольних територіях і, зокрема, люди які залишились в "сірій зоні", які знаходяться в надскладній ситуації, при цьому вони поставлені в умови, ну, нерівні умови ведення бізнесу і повинні сплачувати свій, там, наприклад, 5 відсотків єдиного податку плюс з них повинні утримати ще 18 відсотків податку. Зокрема, ми зробили запит в Державну фіскальну службу і загальна кількість фізичних осіб підприємців, місцем проживання яких є тимчасово окупована або територія населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення, за даними реєстру саме зайнятих осіб, станом на 1 лютого, на території, що знаходяться на лінії зіткнення, є 5600 фізичних осіб підприємців. Це не просто 5600 людей, це 5600 сімей, щоб ми розуміли, люди які можуть постраждати в наслідок цього набагато більше. Всього 123 тисячі 700 фізичних осіб підприємців які, місце проживання або реєстрації є тимчасово непідконтрольна територія та лінія зіткнення. Зокрема, прошу звернути увагу на цей пункт, тому що це, дійсно, ставить людей в дуже складну фінансову ситуацію, і абсолютно ми не знайшли жодної обґрунтованої підстави, чому саме для людей, які мають ту прописку, повинні буди запроваджені такі саме податкові обмеження, я би так сказала.

Добре, якщо повертаючись до питання політичних прав, порушення політичних прав, це виключення внутрішньо переміщених осіб з виборчого процесу на місцевих виборах. Люди заявляють, що це також є дискримінацією і що вони перетворюються на невидимих людей для місцевої влади.

Зокрема, якщо вже дуже коротко, що треба зробити. Необхідно забезпечити можливість визначення виборчої адреси не лише за зареєстрованим місцем проживання, а і на підставі мотивованого звернення виборця до органу ведення державного реєстру виборців.

Щодо визначення іншої виборчої адреси на підставі інших документів, крім реєстрації в паспорті. Зокрема, ця можливість буде стосуватися не лише внутрішньо переміщених осіб, а також інших мобільних всередині країни громадян, наприклад, трудових мігрантів, і саме результати фокус-груп показали, що внутрішньо переміщені особи хочуть позбавитися нав'язаного комплексу меншовартості, і саме вони, самі люди, закликають не робити для переселенців окремих процедур, таких, як наприклад, автоматичне перенесення зміни виборчої адреси на підставі довідки, да просто надати можливість реалізації своїх прав.

Ну, зокрема, це дуже коротко. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Наступний виступаючий – Єлизавета Рехтман, аналітик-геолог, "Фабрика думки "Донбас".

РЕХТМАН Є. Зараз, хвилиночку.

Дякую за можливість взяти участь у цьому заході. Моя презентація стосуватиметься результатів соціологічного дослідження, яке ми проводили минулого року на підконтрольній і непідконтрольній території Донецької області. Отже, загальна інформація про дослідження, воно проходило у два етапи з березня по червень минулого року. На першому етапі ми провели 6

фокус-груп на підконтрольній території Донецької області, і 20 глибинних інтерв'ю на непідконтрольній території. А на другому етапі ми провели face-to-face опитування на обох територіях. Було опитано 800 респондентів на підконтрольній і 600 – на непідконтрольній.

ГОЛОВУЮЧИЙ. От цікаво, а як? Розкажіть, я перший раз так чую, що, про опитаних 600 респондентів на непідконтрольній території. Поділіться досвідом.

РЕХТМАН Є. Це опитування проходило наживо, тобто з живими людьми на квартирах, тобто в квартирах їхнього проживання. Для нас це дослідження проводив український офіс німецької дослідницької компанії IFES, ось логотип є на слайді, які зберегли мережу інтерв'юерів на непідконтрольній території. Звісно, коли інтерв'юери приходили до людей, вони не говорили, що вони проводять дослідження для української громадської організації. Вони говорили, що вони проводять замір громадської думки.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Продовжуйте, будь ласка.

РЕХТМАН Є. Так. Перший тематичний блок стосується сприйняття поточної ситуації в Україні. На графіку голубим кольором позначені жителі підконтрольної території, рожевим або червоним – жителі непідконтрольної території. І тут цікаво, що в той час, як жителі підконтрольної території області радше оцінюють політичну ситуацію в Україні як політичну кризу, бачимо, 45 відсотків; жителі непідконтрольної території радше схильні її оцінювати як громадянську війну, тобто як внутрішній конфлікт. Бачимо, 44 відсотки. На жаль, не дуже добре видно з екранів, я буду озвучувати цифри.

І також варто звернути увагу на варіант відповіді – війна з Росією. Майже четверта частина, майже 25 відсотків на підконтрольній території

обрали цей варіант. На невідконтрольній території – 14 відсотків обрали цей варіант. І загалом, коли респондентів запитували, чи погоджуються вони з тезою, що Росія здійснює негативний вплив на ситуацію в Україні, 36 відсотків жителів відконтрольної території погодилися з цією тезою, частково або повною мірою на невідконтрольній території 16 відсотків.

Дуже цікавий психологічний показник – це соціальні страхи. Коли респондентів запитували чого вони бояться найбільше? Тут для жителів обох територій найпершими, звісно, є страх за безпеку власного життя. Тобто відновлення воєнних дій і також страх, пов'язаний із падінням рівня життя, тобто економічний страх. Але тут важливо звернути увагу жителям невідконтрольних територій, був запропонований варіант повернення контролю України за територію їхнього проживання і 28 відсотків обрали цей варіант відповіді. Тобто, на нашу думку, це свідчить про соціальну дистанцію між жителями невідконтрольної території і державою Україна, оскільки вони відчують цей страх повернення. В свою чергу, жителям відконтрольних територій був запропонований варіант: розпад України, утворення кількох формувань на її території. І 23 відсотки респондентів на невідконтрольній території обрали цей варіант відповіді, тобто вони не відчують впевненість у сталості, у міцності, у цілісності української держави.

Також цікаво подивитися на те, як відчують себе, як сприймають себе жителі невідконтрольної території Донецької області, тут самосприйняття, самовідчуття це є ідентичність. Важливо пам'ятати, що ідентичність є динамічною категорією, вона може піддаватися певним трансформаціям, особливо в умовах конфлікту або війни.

Тож три тези про процеси, які ми зафіксували у самосприйнятті жителів невідконтрольної території. Перше, це формування ідентичності громадянин ДНР. Коли у респондентів запитали ким вони себе відчують в першу чергу? 18 відсотків респондентів обрали даний варіант відповіді. Наступна теза це те, що українська громадянська ідентичність є досить

слабкою серед жителів не підконтрольних територій, також повертаємось до тези про дистанцію між українською державою і жителями не підконтрольних територій. І остання теза це почуття культурної відмінності від жителів інших регіонів України. Коли респондентів попросили оцінити наскільки їхні цінності і спосіб мислення подібний до жителів інших регіонів України або до жителів Росії, або він відмінний від обох, 30 відсотків респондентів обрали варіант, він відмінний від обох, а 42 відсотків респондентів обрали варіант, подібний до жителів Росії. І лише 9 відсотків обрали варіант подібні до жителів інших регіонів України.

І останній блок, тематичне буде намагатися швидко, він стосується порівнянню умов життя в Україні та ДНР. Цікаво, що жителі підконтрольної території погоджуються з тим, що за економічними і політичними параметрами життя в Україні в цілому є краще. І не менш цікаво те, що жителі, значна частина жителів не підконтрольної території також погоджується з цим. До економічних параметрів, тут бачимо на слайді умови життя в цілому, до економічних параметрів відноситься рівень добробуту, можливості працевлаштування, знайти роботу, оцінка роботи банківської системи, рівень цін на споживчі товари. Але, коли жителі непідконтрольної території порівнювали життя в Україні і "ДНР" за політичними параметрами такими як свобода слова, дотримання прав і свобод людини і громадянина – значна частина жителів непідконтрольної території оцінили їх на користь так званої "ДНР". От бачимо на слайдах результати, тобто, вони обирали варіант: або "однаково в Україні і "ДНР", або "у так званій "ДНР" – краще, ніж в Україні". Ось бачимо на слайді: дотримання прав і свобод, дотримання свободи слова, готовність місцевої влади дослухатись до думки громадян.

Так, у мене все. Дякую за увагу.

Наразі, ми проводимо аналогічне дослідження у Луганській області і сподіваюсь, що на кінець місяця в нас вже буде готовий аналітичний звіт. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую за виступ.

Але, ви розумієте, що воно не може бути об'єктивним тому що ви не говорите про, що ви опитуєте від держави Україна, або інше. Давайте не будемо зараз обговорювати це.

До нас приєднався голова Комітету Григорій Михайлович Немирдя, і я залюбки передаю йому слово.

І з вашого дозволу, дякую всім за увагу.

Веде засідання голова Комітету з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин

НЕМИРЯ Г.М.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я хочу подякувати колезі Пацкану за те, що він провів першу частину нашого круглого столу і йому треба зараз іти на зустріч, яка має відбутися за 5 хвилин.

Я далі буду вести круглий стіл і хотів би також, оскільки мене поінформували, що до цього часу виступали переважно або виключно представники громадських організацій. Мета круглого столу полягає в тому, щоб був діалог не лише громадських організацій, з громадськими організаціями, або громадських організацій і комітету Верховної Ради, у нас присутні і запрошені були представники Кабінету Міністрів, міністерств, відомств.

Я хотів би, якщо немає заперечень, запросити або заохотити, зокрема, я бачу, Геннадій Іванович Кузнецов присутній, заступник керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки України, начальник штабу. Можливо, я б хотів вас запросити, поділитися вашими спостереженнями з приводу питань, які піднімалися. І також є у нас інші колеги, для того, щоб ми мали більш такий все ж таки діалог у форматі круглого столу, а не лише спілкування громадських організацій з громадськими організаціями. Не заперечуєте? Дякую.

Геннадій Іванович, будь ласка.

КУЗНЕЦОВ Г.І. Добрий день! По-перше, хочу подякувати за організацію зазначеного заходу, тому що в практиці діяльності Антитерористичного центру, як державного органу, що здійснює регулювання проведення антитерористичної операції, дуже важливо здійснювати баланс між безпековими заходами і військовими заходами, які направлені на збереження територіальної цілісності України і відповідно збереження прав громадян України. Знаєте, ті питання, які піднімаються, вони є звичайно дискусійними і вимагають нашої роботи не тільки в зазначеному круглому столі, але й в нашій поточній діяльності. З багатьма присутніми тут ми знайомі і працюємо ще з 2015 року під час намагання якимось чином унормувати і перетин лінії розмежування, і взагалі життєдіяльність в районі проведення антитерористичної операції. Я б хотів і в подальшому продовжувати цю діяльність.

Що можна доповісти присутнім? По-перше, дотримання прав людини є головним принципом. Але у нас є в державі Конституція України і є спеціальний Закон про боротьбу з тероризмом і я хотів звернути увагу на таке. Перше, по своїй правовій суті неможливо порівнювати ситуацію, яку ми маємо з окупованою територією Республіки Крим і тією частиною не контрольованих територій Донецької та Луганської областей, тому що це територія України. Російська Федерація визнана державою-агресором і на сьогоднішній день, в рамках проведення антитерористичної операції, ми робимо певні кроки для того, щоб відновити контроль над територією України. Да, є проблема, але порівнювати порядок перетину адміністративного кордону з Кримом, де не ведуться прямі бойові дії з порядком перетину лінії розмежування неможливо, тому що сама природа тих дій, які там відбуваються, вона різна.

Держава Україна зробила величезні кроки і це визнають наші партнери з інших країн щодо унормування певної діяльності. І на сьогодні всі

фіксують дуже важливий меседж, що є певний баланс між необхідністю здійснення безпекових заходів, військових заходів і дотриманням прав людей. Безумовно цей баланс нас не може задовольняти і ми намагаємось шукати якісь механізми між військовими діями і, безумовно, поліпшенням життя громадян України, як на контрольній так і не контрольованій території.

Що з цього приводу продовжуємо робити? По-перше, удосконалення механізму перетину лінії розмежування. Дозвільна система буде збережена, тому що це вимога спеціального закону, але покращити діяльність дозвільної системи це наш обов'язок. І буквально два тижні тому у нас була зустріч з представниками УВКБ ООН в Міністерстві тимчасово окупованих територій, де ми розглядали питання збільшення кількості робочих місць працівників і координаційних центрів, і координаційної групи для того, щоб пришвидшити обробку відповідних заяв громадян.

Друге питання це покращення роботи самих контрольних пунктів в'їзду, виїзду. Ми виходимо на те, що є певні вимоги до представників органів державної влади, а в даному випадку я говорю про військово-цивільні адміністрації, які теж створені державою Україною і саме для знаходження цього балансу, і для того, щоб органи державної влади мали змогу в умовах воєнних дій працювати. І виходимо на певні критерії тих елементарних моментів, і логістики, і соціального, і гігієнічного забезпечення, які повинні бути на кожному пункті в'їзду, виїзду.

Залишається проблема, так званих, "сірих зон". Вона постійно піднімається в Мінську на Трьохсторонній контактній групі і ми, як держава, робимо кроки для того, щоб такого поняття, як населений пункт, що знаходиться у "сірій зоні" фактично життєдіяльності нашої держави не було.

Ви знаєте ситуацію із селищем Новоалексіївка, 4 тисячі мешканців, цього раніше населеного пункту, який знаходився у "сірій зоні", на сьогоднішній день знаходиться повністю під контролем української держави. Там є пункт міліції, там є швидка допомога, там доставляються

необхідні продукти не в якості гуманітарної допомоги, а в якості звичайної життєдіяльності. Будемо по максимуму намагатися зменшити таке поняття як "населений пункт в "сірій зоні". Ті питання, які піднімалися конкретно щодо проблем конкретних мешканці населених пунктів, готові у відкритому порядку обговорювати і приймати певні управлінські рішення.

Збільшення кількості контрольних пунктів в'їзду-виїзду постійно знаходиться на контролі. І це, доводжу до вашого відома, не тільки Золоте, ми подали на розгляд Тристоронній контактній групі ще пропозицію і вона підтримана ОБСЄ щодо проведення, щодо необхідності проведення відповідних ремонтних робіт по Станіці Луганській для того, щоб зробити там не дерев'яний помост, а відновити нормальний міст для пішохідного сполучення, це наша пропозиція по 29-й Бахмутській трасі теж зробити певний транспортний коридор. Але, на жаль, незважаючи на наші зусилля, вже більше ніж як 8 місяців ці пропозиції залишаються без відповідного реагування з боку ОРДЛО. Тому відкриті, готові для співпраці, готові шукати шляхи для вирішення.

З'явилось у нас спеціалізоване Міністерство з питань тимчасово окупованих територій, тобто з'явився державний орган, який буде відповідати з точки зору Кабінету Міністрів України за саме взаємодію зазначених питань. Додатково хочу сказати, що працюємо над Постановою Кабінету Міністрів України щодо переміщення, унормування переміщення відповідних товарів через лінію розмежування. Але як на мене, головною проблемою на сьогоднішній день залишається все-таки позиція законодавчого органу влади, який повинен нам дати чітку відповідь, чи це територія України, яка тимчасово не контролюється органами державної влади, і ми в рамках, наприклад, антитерористичної операції продовжуємо за неї боротися, чи це все-таки окупована територія. Тому що за словом "окупація" це тягне за собою необхідність вжиття більш радикальних заходів. Просто як приклад, питання, якщо це окупована територія, тоді які правові підстави проводити антитерористичну операцію?

Друге питання дуже просте. А межі окупованої території, як вони будуть визначатися? Що таке "сіра зона" тоді вже не буде, чи це межа по населеним пунктам адміністративним кордоном, чи це межа по фактичній лінії розмежування? Яким чином це буде робитися, яким чином ми, наприклад, будемо відстоювати права наших громадян, брати під контроль населені пункти, якщо це окупована територія, тоді це наша військова агресія щодо окупанта? Тобто є дуже багато питань, які будуть потребувати додаткового нормативного врегулювання. Я не говорю, що вони безвихідні, звичайно, якісь певні виходи із зазначених ситуацій є, але хотілося б звернути увагу, що ми повинні не просто разово приймати якийсь закон, а приймати комплексну програму, яка б дозволила нам одночасно відповідати на ті виклики, які перестануть перед нами в разі прийняття, наприклад, того ж Закону про окуповані території.

Я вважаю, що дуже добре, що працює робоча група, але на моє переконання, вона не відповіла на такі питання, а що робити далі після того, як ми визначимо ці території окуповані? Як на мене, намагання перекласти на Російську Федерацію певну долю відповідальності за те, що відбувається, його нема. Тому що на сьогоднішній день міжнародна спільнота чітко визначила Російську Федерацію державою-агресором, але вона не визначила цю Російську Федерацію державою-окупантом. По великому рахунку, різниця між агресором і окупантом, з точки зору покладання певних міжнародних відносин, не зніме з нас відповідальність за громадян України, які мешкають там і які волею долі вимушені були залишитися там. Тому звичайно право законодавчого органу визначати, в тому числі і статус територій, але я хотів би, щоб паралельно із визначенням статусу, ми дали відповідь ще на багато-багато конкретних питань. Тому що та ситуація балансу з безпековою ситуацією, вона складалася три роки, і ті присутні, які працювали зі мною, знають, що кожен шаг легалізації цих кроків пов'язаний чи з прийняттям якихось постанов Кабінету Міністрів, чи з якихось розпоряджень. Це дуже, дуже важка процедура. Наприклад, той же порядок

унормування перетину лінії розмежування товарами Службою безпеки подається в Кабінет Міністрів України вже шостий раз. І постійно ми отримуємо якісь... це не те, що хтось хоче ситуацію завалити, ми постійно отримуємо якісь зауваження, які виходять з нашої поточної діяльності і якими вимушені з колін опрацьовувати, погоджувати, тобто це дуже складна процедура не тільки регламентна, а і саме ситуативна. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Геннадій Іванович.

Я хотів би скористатися цією можливістю і я бачу, є бажачі в цьому аспекті взяти участь в дискусії. Можливо, давайте ми в формі діалогу, якщо є запитання до Геннадія Івановича стосовно того, що він говорив, і він, я нагадаю, заступник керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки України, начальник штабу. Я бачу, що є бажачі просто виступити або прокоментувати.

Чи є запитання у присутніх? Запитань не бачу.

Тоді, будь ласка, вам слово, представтесь.

КОНОНЕНКО М. Доброго дня! Міністерство закордонних справ України, Кононенко Максим, заступник директора Департаменту міжнародного права.

Я багато в чому поділяю те, що було висловлено колегою, який виступав переді мною. Але, з іншого боку, хочу сказати, що станом на сьогоднішній день мені дивно було чути тезу про те, що з юридичної точки зору ситуація Автономної Республіки Крим і окремих районів Донецької, Луганської областей, вона є різною. Вона не є різною. Це можливо з фактичної точки зору ця ситуація є різна, а з юридичної точки зору, з точки зору міжнародного права ми і там, і там маємо військову окупацію Російської Федерації. Тільки в одному випадку наша законодавча влада висловила з цього приводу і врегулювала питання взаємодії з окупованою територією у вигляді закону, а в іншому випадку цього регулювання не відбулося. Тобто

ми прийняли постанову, вірніше, Верховна Рада, вибачте, прийняла постанову, де оголосила окремі райони Донецької і Луганської областей окупованими територіями, це відбулося, якщо я не помиляюсь, в березні 2015 року, 17 березня. І після цього питання взаємодії з цією територією як окупованою на рівні закону воно не було врегульовано. Відповідно станом на сьогоднішній день з точки зору міжнародного права, міжнародного гуманітарного права це є абсолютно співставні речі. Наше завдання на сьогоднішній день – це врегулювати порядок взаємодії з цією територією і порядок захисту прав населення на цій території.

Що стосується питання антитерористичної операції. Навіть якщо окремі райони Донецької і Луганської областей будуть, скажемо так, на законодавчому рівні врегульовано взаємодії, і вони отримують статус окупованих на підставі закону, ніхто не відмінє проведення антитерористичної операції на тій частині Донецької і Луганської областей, яка залишається під контролем української влади тому там є така ситуація, яка вимагає, напевно, ще проведення антитерористичних заходів. Оголошення цих територій окупованими автоматично не означає, що вводиться військовий стан, або починаються військові дії з Російською Федерацією. Я хочу нагадати, що агресія Російської Федерації проти України розпочалася 20 лютого 2014 року – це означає, що агресія вже відбулася. Якщо би ми реагували на агресію введенням військового стану, то ми повинні були б це зробити в лютому 2014 року, цього не відбулось, отже, немає такого наслідку про який ведеться мова.

Інша справа, що я абсолютно поділяю точку зору, що ми повинні зберегти той дуже складний баланс між безпекою, яка є важливою в цій ситуації і захистом прав людини в цій ситуації, тобто, цей конфлікт між безпекою і захистом прав людини має бути вирішений у якомога більш збалансований спосіб. Тому ми брали активну участь у дискусії щодо Закону про окуповані території і, скажімо, змогли зняти спірних моментів і знайти відповіді на поставлені питання. Я переконаний, що, якщо ми продовжимо

роботу в цьому напрямку, ми зможемо знайти відповіді на ті питання, які були поставлені колегою, тому що вони не є, скажімо, патовими, вони не ставлять нас в безвихідну ситуацію.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Але я хотів би скористатися зараз, зараз я вам дам слово також для репліки, з точки зору дискусії, які відбуваються в Комітеті з прав людини. Ми маємо, безумовно, ідеальним сценарієм був б максимально правова визначеність. Що ми маємо зараз, ми маємо таку достатньо специфічну ситуацію, коли те, що відбувається, має різні кваліфікації, має кваліфікацію не міжнародного збройного конфлікту. Якщо ви подивитесь попередні висновки Міжнародно-кримінального суду, там і те, і те, і міжнародний, і не міжнародний. Це вперше, коли от приблизно... В той же час... І це Міжнародний кримінальний суд. В той же час Україна, яка підписала, але на три роки відклала ратифікацію Римського статуту, вже Верховна Рада прийняла дві постанови, дві заяви, якими визнали юрисдикцію Міжнародно-кримінального суду в тому числі щодо подій на сході України. В даному випадку це знову такий сигнал на скільки ефективно наша країна використовує той інструментарій, який міг би у випадку, я просто задаю ці питання. Моя особиста точка зору, точка зору комітету, що відкладання на три роки, як мінімум на три роки, ратифікації Римського статуту і приєднання як сторони до Міжнародного кримінального суду це помилка. Тому що той самий суд займається якраз злочинами агресії, воєнними злочинами, злочинами проти людяності, ми говоримо про всі ці речі і ознаки, які є. Тут також позиція, я думаю, вимагає чіткості.

З іншого боку, ми маємо ситуацію щодо поживавлення дискусії з огляду на внесений законопроект, і створено робочу групу щодо окупованих територій. Я думаю, дуже важливо, щоб тут не було... Уникнути намагання розрубати так званий гордіїв вузол, тому що колеги звертали увагу на

наслідки. От Геннадій Іванович говорив, що недостатньо просто щось назвати чимось, але і які наслідки цього.

Хочу сказати, що як комітет, за доручення комітету я направив десь місяць тому листа на секретаря Ради національної безпеки і оборони з пропозицією, це і була рекомендація парламентських слухань, щоб було ініційоване спеціальне засідання Ради національної безпеки і оборони, яка була б присвячена якраз ситуації в зоні конфлікту, зокрема із гуманітарними аспектами, внутрішньо переміщені особи, проблематика "сірих зон", перетин і таке інше.

Ми вважаємо, я як голова комітету вважаю, що з огляду на ці речі... "Сірі зони" в законодавстві у нас існують, у нас не лише "сірі зони" в зоні конфлікту, у нас існують "сірі зони" в законодавстві. У нас існує ахіллесова п'ята, коли приймаються, на жаль, підзаконні акти Кабінету Міністрів, які протирічать законам, зокрема базовому закону, який був схвалений щодо прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Це ті речі, які не залежать від того, який є статус території. Це елементарні речі, які, власне, ідентифікуються як якість належна або не належна державного управління. Тут високих дебатів не потрібно. І мета скликання, і саме за призначенням організуюча ідея такого органу як Рада національної безпеки і оборони і полягає в тому, щоб узгодити, виробити єдиний погляд, політику, стратегію, яка потім дозволила систематично виконувати те, що є. І визначити ті речі, які потребують врегулювання.

Тому тут кожна сторона опинилася в заручниках. Верховна Рада з цієї точки... в заручниках з точки зору невизначеності на найвищому політичному рівні, якщо говорити про виконавчу гілку, президентську позицію. З іншого боку, і виконавча гілка, і Кабінет Міністрів є заручником позицій, коли деякі речі, наприклад, Геннадій Іванович Кузнецов говорив про те, що вже майже два роки є намагання, щоб оцей порядок перетину товарів він затверджується постановою Кабінету Міністрів, і зараз вже знову чергова спроба. Зараз він регулюється наказами Служби безпеки, оперативного

штабу. Знову ж таки, чого це не робиться? Що заважає, наприклад, внести зміни в ці постанови, які регулюють процедуру соціальних виплат, пенсій зокрема, 637, 365, як хочете так їх називайте. Я пам'ятаю, що обіцянки були, оскільки вони не проходили громадського обговорення, оскільки навіть Мін'юст не завізував їх, оскільки новостворене міністерство, якому вже за два місяці буде рік і навряд чи можна говорити, що воно вже новостворене, воно вже рік існує, навіть не погоджено з ним.

Тобто є речі, я б їх розділив все ж таки, щоб ми все в кучу не звалювали. Є речі, які можна і треба не просто вирішувати, а вимагати їх вирішення, зокрема в тому, що стосується постанов, які я назвав, деякі інші. Є речі, які потребують більших зусиль і на законодавчому рівні зокрема.

Я хочу, Геннадій Іванович, вам слово надати. У вас була репліка стосовно попереднього виступу.

КУЗНЕЦОВ Г.І. Я буквально два слова.

Не погоджуюсь з представником Міністерства закордонних справ, думаю, що це нормально. Не буду робити міжнародний аналіз. Хочу тільки звернути увагу. На сьогоднішній день фактично антитерористична операція, я думаю, що всі тут присутні підтвердять, це ті дії, які проводяться на лінії розмежування. Тому говорити, що після того як ми приймемо Закон про окуповані території АТО, буде на контрольованій території, ну, вибачте, я не можу з цим погодитись, тому що правових підстав проводити антитерористичну операцію на контрольованій території і обмежувати певні права громадян в місті Краматорську, в інших містах які нормально у нас живуть і працюють. У мене як у керівника Антитерористичного центру не буде, і за це я можу особисто чітко сказати. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Багато, ми не говорили про виборчі права, от скажемо, коли в листопаді, в 20-х числах листопада, були в Луганській області, на станиці Луганській, в Щасті. В Щасті, скільки там, три роки немає

мера вже? Станиця Луганська, Станично-Луганська райдержадміністрація, вона не має статусу військовоцивільної також. В той же час, як Мар'їнська, якщо я не помиляюся, має такий статус. Чому так – дnezрозуміло.

Тобто деякі речі навіть там де можна було мати чіткість, вони чогось такої чіткості не мають. Але я хочу подякувати Геннадію Івановичу Кузнецову, представнику Міністерства закордонних справ.

І зараз у нас була записана до виступу Лілія Білоус, генеральний директор Національного комітету Червоного Хреста в Україні. Є? Да, прошу.

БІЛОУС Л. Доброго дня. Дякую за можливість виступити. І хотілося б зайняти буквально 3-4 хвилини, пригорнути все-таки увагу, крім захисту прав людини, крім безпеки привернути увагу безпосередньо до допомоги вимушеним переселенцям, взагалі населенню, що постраждало в результаті збройного конфлікту.

І в першу чергу іде розмова про задоволення потреб постраждалих в ході конфлікту. І варто зазначити в цьому випадку про те, що навіть маючи багаторічний досвід роботи з вимушеними переселенцями, що постраждали від аварії на ЧАЕС, український Червоний Хрест допомогу вимушеним переміщеним особам, постраждалому населенню на сході України ставить і приносить до особливого значення. І це така допомога, вона набула особливого значення для нашого товариства.

Зважаючи на той факт, ми віддані нашим основоположним принципам міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, міжнародному гуманітарному праву, виконуємо згідно законодавства допоміжну роль та маємо багаторічний досвід у саме наданні гуманітарної допомоги.

У свій час ми звернулися до Міжнародної червонохресної спільноти з проханням підтримати наші гуманітарні проекти допомоги внутрішньо переміщеним особам, постраждалому населенню, і звернення Міжнародної федерації було підтримане більшістю національних товариств Червоного Хреста в Європі, в США, в Канаді, в Китаї, в Японії. Постійно проводяться

певні зрізи оцінки потреб найбільш вразливих категорій населення із числа постраждалих і варто зазначити, що станом на сьогодні серед інших потреб, які існують у внутрішньо переміщених осіб, одна з найбільш нагальних потреб, особливо в Луганській та Донецькій областях, вона пов'язана саме з доступом до послуг медичного характеру.

За період конфлікту тільки товариством була надана допомога в лікарні закладу десь приблизно на 84 мільйони гривень, організована робота мобільних центрів, які можуть надавати тимчасову допомогу і доступ до медичних послуг. Але серед іншого, також за оцінкою потреб, яка відбулася остання наприкінці минулого року, сама гостра потреба, яка є у наданні допомоги внутрішньо переміщеним особам задля їх інтеграції в нові умови – це допомога у сфері забезпечення життєдіяльності.

Хтось із учасників згадував про участь у грантових програмах – це так, дійсно, є одна із першочергових потреб наразі із доступом до послуг медичного характеру, до допомоги психосоціального характеру. А у співпраці з Всесвітньою організацією охорони здоров'я та Міністерством охорони здоров'я в свій час ми започаткували програму мобільних центрів та забезпечили тимчасовий доступ до медичних послуг, така гостра потреба, вона зараз є безпосередньо в Луганській і в Донецькій області і зростає потреба в психосоціальній підтримці.

Товариство Червоного Хреста збільшує кількість і волонтерів, і співробітників по підготовлених до роботи безпосередньо по програмах надання психосоціальної допомоги. У співпраці з нашими партнерами, у співпраці з міжнародними організаціями розвиваються центри підтримки сім'ї, фактично є необхідність в наданні допомоги і дітям із числа внутрішньо переміщених осіб, у створені безпечного простору. І створюються такі центри по Україні, де дітки зможуть продуктивно, і можуть, і проводять продуктивно вільний час, долучають до своєї діяльності дорослих. І таке безпечний простір він надає можливість людям, які постраждали від збройного конфлікту, які у свій час мали бути... мали

потребу стати вимушеними переселенцями, долучатися все-таки до відновлення своєї життєдіяльності на нових місцях.

Що стосується безпосередньо території, яка близько до лінії розмежування, то зростає потреба також там і в навчанні, і розповсюдженні знань серед населення, що в Луганській, Донецькій області по навичкам надання першої допомоги, і в свою чергу товариством у співпраці з міжнародним комітетом Червоного Хреста започатковані такі програми про навчання населення навичкам першої допомоги у так званій "сірій зоні".

Це ті гострі питання, які стоять на часі, і знову ж таки виникає питання і стоїть на часі питання, яке стосується возз'єднання сімей. І така діяльність для товариства Червоного Хреста, для служби розшуку, яка працює 25 років, вона набула свого нового особливого значення. І станом на сьогодні вже розглянуто понад 600 справ розшукових, відпрацьовано близько 500 справ і є вже гарні приклади того, як можна возз'єднати сім'ї, які втратили свій зв'язок. І такі запити розглядаються також в тісній співпраці з Міжнародним комітетом Червоного Хреста.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. *(Не чути)*

БІЛОУС Л. Навіть менше, дякую. І якщо ми говоримо про всі ці потреби, які виникають вони гуманітарного характеру. В залежності від того, де внутрішньо переміщені знаходяться або ж постраждали, яка територія. Тобто це чи територія Луганської, Донецької області, чи області з великою кількістю внутрішньо переміщених осіб, виникають питання і по задоволенню термінових потреб, і по задоволенню потреб забезпечення життєдіяльності. І гуманітарні організації, Товариство Червоного Хреста України зі своєю, скажемо так, допоміжною роллю держави мають звертати на це увагу, працювати. І, скажемо так, що наполегливо працюємо над виявленням зміни характеру цих потреб, щоб вчасно реагувати. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

У нас є ще бажаючі виступити, надам слово. Зараз я просто не закінчив попереднє. Ми звернулися як комітет до секретаря РНБО з пропозицією сприяти цьому або скликати. Відповідь, яку ми отримали, я вважаю особисто незадовільною, оскільки у відповіді зазначалося, що це перебуває в постійному центрі уваги РНБО, що зокрема: "Це обговорювалося в березні 2015 року питання серед інших питань. Все решта, це є сфера діяльності Кабінету Міністрів, куди ми із задоволенням перенаправляємо вашого листа, шановні члени Комітету з прав людини".

Я вважаю, що це незадовільна абсолютно відповідь. І хотів би також наголосити на тому, що, коли ми говоримо про,.. ми часто говоримо, коли квітневі дні, про Чорнобильську катастрофу. Да, тоді було 116 тисяч внутрішньо переміщених осіб як результат цієї техногенної катастрофи. Зараз у нас в 15 разів більше. В 15 разів більше. І умови, це не технологічна катастрофа, техногенна катастрофа. Абсолютно інше. Україна входить в десятку зараз країн за кількістю внутрішньо переміщених осіб, а за темпами зростання кількості внутрішньо переміщених осіб займає четверте місце після Сирії, Іраку і Ємену. Де Сірія, Ірак і Ємен, іде Україна. Часто такі цифри вони просто, важливо ці факти мати і просто до них відноситися відповідально.

І іноді... Я нещодавно повернувся з Сполучених Штатів. Мені просте питання задавали: "От ми хочемо допомогти вам вдосконалити цю єдину базу даних щодо внутрішньо переміщених осіб". Вона довго, ви знаєте, мала б ще запрацювати в березні 15-го року. Потім, знаєте, за великі кошти, зокрема Міжнародної організації з питань міграції, більше 300 тисяч євро чи доларів, я боюся помилитися, її створили. Є зараз проблеми щодо, різні проблеми. Але от люди хочуть допомогти її вдосконалити, щоб вона виконала свою функцію, реально функцію, щоб вона могла відбивати цю

плинну ситуацію. Дуже важко знайти тут, як то кажуть, scout report для того, щоб це створилось.

Ще одна проблема, яка існує. Коли, я з питань коректності не можу тут називати, але деякі посадовці, які з високими візитами приїздять, зокрема і до країн Європейського Союзу, і до Сполучених Штатів, коли вони виступають, їм задають питання і публічні виступи: як ситуація з внутрішньо переміщеними особами. Відповідь стандартна: ми знаємо про цю ситуацію, все під контролем. Я не розумію такої відповіді. Тому що в даному випадку "знаємо ситуацію" – це одне, а "все під контролем" – це зовсім інше. Тим більше, що поки що з точки зору Комітету з прав людини у нас не відбулося трансформації розуміння ситуації, зокрема з внутрішньо переміщеними особами, як до сих пір її розглядають як надзвичайна ситуація, яка потребує відповідного інструментарію, а вона вже давно перейшла за межі надзвичайної ситуації. Вона набагато складніша зараз. Це подовження переміщення, protected displacement, те, що вимагає іншого інструментарію, інших часових рамок і інших акцентів в політиці з точки зору і нагальних потреб, і потреб, які мають бути задоволені, бо не лише в короткостроковій, а в середньостроковій перспективі. Тут ми говоримо про житло, тут ми говоримо про зайнятість, тут ми говоримо про освітні потреба, тут ми говоримо про моделі мобільності трудової з точки зору 3 основних груп, які вирішили залишитися там, де вони є, які вже зробили висновок, що вони хочуть переїхати в інше місце. І та частина значна, дуже значна, яка хоче повернутися на своє місце. Оцього ми поки що не бачимо, як комітет ми констатуємо, що такого немає бачення.

Я хотів би звернутися зараз до допомоги в тому, щоб дуже, я думаю, важливий захід, який за часом трошки затримується, – тематичний день з питань внутрішньо переміщених осіб пройшов максимально ефективно. І користуючись можливістю, хочу поінформувати, де ми зараз знаходимося. Прийнято принципове рішення про проведення такого тематичного дня з питань внутрішньо переміщених осіб. Два тижні поспіль, в минулу середу, от

сьогодні в нас четвер, минула середа, і ще середа минулого тижня, – було 4 законопроекти, які ми хотіли провести в першому читанні для того, щоб коли буде тематичний день, вже мати їх в другому і в цілому. На жаль, згоди на те, що чомусь постійно їх ставлять на середу, коли абсолютно очевидно, що в останній час особливо немає достатньо голосів... вони нібито і стоять в порядку денному. Я звертався вже кілька разів, і останній раз ми досягли згоди, що на наступному пленарному тижні їх поставлять у вівторок. Сподіваюсь, що ця обіцянка буде дотримана.

Але питання не в тому. Ми хотіли б, щоб цей тематичний день був максимально ефективним. Зокрема, я потребую підтримки і комітет потребує підтримки стосовно того, щоб законопроект 2167 було все ж таки винесено також в зал, оскільки ми не отримали, на жаль, списку пріоритетних законопроектів, які мають, на думку Кабінету Міністрів, розглядатися, його там немає. Але він, очевидно, не вирішує до кінця питання, але він зареєстрований був більше року тому ще. Тоді, коли був зареєстрований 2166. Це питання підходів взагалі методології зобов'язань Кабінету Міністрів щодо підходів до питань відшкодування пошкодженого, втраченого майна. Тому що роки минають і так далі. Це щось таке, що має бути початок цього процесу. Особливо по цьому 2167, я думаю, тут потребує додаткової адвокації. Решта, також прошу подивитися.

Ми добилися зараз трошки ці затори, які існували в деяких інших комітетах, зокрема контролю за правоохоронними органами. Там пройшли ті законопроекти, які ми хотіли. Зараз є проблеми з правової політики і податкової політики. Ми домовилися, що з комітету підприємницької діяльності законопроект, який до них потрапив, від повернеться до нашого комітету, щоб ми його могли також посунути вперед.

Я хотів би, щоб ми мали як результат цього тематичного дня принаймні кілька кроків вперед щодо законодавчого забезпечення, проблематики, яка стосується внутрішньо переміщенки осіб. В той же час вже зараз, постійно це підкреслюю, нічого не заважає вносити зміни, виправляти ситуацію в ті

підзаконні акти, які продовжують існувати. Час від часу ініціативи виникають то від Пенсійного фонду, то від Міністерства фінансів, то Міністерства соціальної політики, які не полегшують ситуацію, а ускладнюють її. Тут потрібно більше... У мене враження, що останнім часом якось менше про це говориться з різних причин.

Я як від комітету хотів би звернутися до присутніх, більше про це говорити і в пресі, і, використовуючи інші інструментарії, які потрібні.

Дуже не достає, я хочу подякувати за результати цього опитування, бо фокус-групи і моніторингу, різного роду інформація, яка базується на емпіричних даних, з поправками на те, що умови їх проведення, безумовно, спонукають більш обережно ставитися. Але я не вважаю, що це те, що не потрібно, навпаки, цього потрібно більше для того, щоб це враховувати як при прийнятті рішень і підготовці тих чи інших законодавчих актів.

Я сподіваюся, що й на політичному рівні у нас добігає кінця мантра про те, що нема альтернативи (іноземна мова). Висловлюю свою тут особисту точку зору. Але, я думаю, очевидно, що в даному випадку мінські домовленості, вони виконали роль з точки зору недопущення найгіршого сценарію – повномасштабної військової ескалації. Але очевидно і чим далі, тим більше, що вони не можуть бути єдиним форматом і недостатнім форматом, очевидно, для всеохоплюючого мирного вирішення. От усвідомлення цього воно поступово зростає і очевидно спонукає не лише, я знаю, що Міністерство закордонних справ про це думають, інші органи і відомства, але ситуація, я думаю, в цьому році буде змінюватись на користь пошуку додаткових розв'язок, які б дозволяли не лише мінімізувати цей конфлікт низької інтенсивності, яким він є зараз, а і зробити якусь динаміку того, чого зараз немає щодо... До речі, на цьому тлі і з'являються оці екзотичні так звані "мирні плани". Якщо є дефіцит от цього бачення, то з'являються отакі от так звані "мирні плани", час від часу відгуки про яких, яких ніхто не бачив, але про які всі говорять, до речі.

І я надам слово колезі, який попросив взяти слово, я думаю, він буде останнім.

Але наперед хотів би оголосити, що ми не хотіли, щоб круглі столи, і ми їх будемо продовжувати і далі, були просто обговорити заради обговорення. Ми вивісили на сайті комітету деякі пропозиції загальні щодо рекомендацій або пропозицій учасників круглого столу до Верховної Ради, до Кабінету Міністрів, до будь-кого, кого це може стосуватися. Ви знаєте, є рекомендації парламентських слухань, які не втратили свою актуальність. Але я попросив би, що після того, як вони будуть сьогодні вивішені на сайті Комітету з прав людини, можливо, ми б встановили якийсь термін, я думаю, тиждень для того, щоб можливо дати свої рекомендації або в будь-якому вигляді через секретаріат комітету, через координаторів круглого столу для того, щоб ми могли їх врахувати, для того, щоб комітет міг би їх використати для комунікацій і з Кабінетом Міністрів, з Адміністрацією Президента, з колегами у Верховній Раді і з нашими міжнародними партнерами.

Я хотів би зараз надати слово Сергію Сергійовичу Нагорному, ви завжди активно берете участь і ви будете останнім виступаючим сьогодні. Прошу.

НАГОРНИЙ С.С. Щиро дякую за запрошення, Григорій Михайлович.

Припадає на думку, враховуючи жваву дискусію нинішнього актуального круглого столу, такий вислів "race against time" бігти проти часу щодо повернення окупованих територій та термінології, яка сьогодні пролунала в деяких навіть доповідях з таким солодким присмаком щодо моніторингу на тих територіях. Враховуючи, що сьогодні вже третій рік російська агресія відбулася проти України, військове вторгнення відбулося Росії в Україну з використанням найнебезпечнішої політики безальтернативності з проявами терористичних і сепаратистських рухів, які вона влучно також застосувала цю стратегію в Грузії у 2008 році і власне в Україні у 2014-у. Враховуючи, що сьогодні присутні міжнародні організації,

а також дуже добре, що у нас і дуже добре чути, що є фахівці Міністерства закордонних справ, які, власне, правниками, які розбираються в юридичній казуїстиці, і хочеться додати до оголошеного зауваження Геннадія Івановича з приводу термінології щодо російської агресії, яка має бути також визначена в міжнародному законодавстві, окупаційна територія, там. Нещодавно в РНБО, наприклад, України була запроваджена нова термінологія по такому, як тимчасово окупаційне військове формування, що це таке. Треба теж врахувати таку термінологію і по перспективам додати до того, що сьогодні пролунало з приводу таких проблемних питань, то додати можна, що у нас відсутнє концептуальне бачення, зафіксовані у політичних документах чітких орієнтирів зовнішньополітичної діяльності і зовнішньої політики України взагалі у регіоні чорноморському.

І, власне, треба, на нашу думку, переосмислення стратегії реалізації інтеграційного курсу саме України, який вимагає в майбутньому розробки нових підходів і механізмів з впровадженням європейських стандартів у різних сферах суспільного життя, найближчим часом щодо наближення України до вимог членства в Європейському Союзі. І саме одним із красномовних таких прикладів є чорноморська синергія, яка, власне, не суперечить Східному партнерству і є одним із важливих інструментів побудови нової великої Європи.

Я також працюю в неурядовому форматі як незалежний експерт в Європейському форуму. І, власне, була в цьому році, прошу підтримати авторську ініціативу на президентському сайті доктрину про повернення Кримського півострова в Україну. Дуже актуальна тема і щодо розробки, які мають бути ініціатив до вирішення нинішніх проблем, які прозвучали. Можливо докласти саме нашій українській дипломатії повинна бути зосереджена на пошук механізмів мінімізації суперечностей щодо безпрецедентного зростання, яке накопичилось між суб'єктами регіональної політики, який також має бути, прошу підтримати петицію також авторську, стратегію України, регіональне лідерство в Україні. І це питання має,

надасть, потребує негайного реформування щодо сучасних викликів зовнішньої політики також.

Дуже важливо врахувати наше співробітництво з нашим партнером Туреччиною, який дуже є активним, і друга за чисельністю НАТО є країною. І дуже цікавий нам приклад, сьогодні в круглому столі значно... Четверта сесія, погіршення соціально-економічного стану східного регіону. А саме, наприклад, в Україні має бути цікавим досвід також функціонування митного союзу між Туреччиною і Європейським Союзом.

Також сподіваюсь, що буде все підтримано, те, що було. Ми надішлемо рекомендації, звичайно. Щиро дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Час наш добігає кінця. Зараз починається вечірнє засідання Верховної Ради. Я думаю, що багато ще буде можливостей зустрітися. І напередодні тематичного дня, можливо, ми в робочому порядку могли б скликати, можливо, менш таку за кількістю робочу зустріч.

Але хотів би наголосити: незалежно від того, чи буде і коли, і яким він буде, чи взагалі буде цей Закон про окуповані території, це також не має відволікати від більш глибоких питань. Тому що без відповіді на ті глибокі питання ми постійно будемо мати навіть в найбільш таких простих, можливо, ситуаціях, житейських, як то кажуть, давати відповіді на питання, які набагато складніші. Я от не заздрю Міністерству закордонних справ. Якщо збірна України кваліфікується на чемпіонат світу з футболу, який буде проходити в Російській Федерації у 18 році, яка його буде позиція, Міністерства закордонних справ щодо участі чудових українських футболістів у цьому всесвітньому змаганні? Якщо моя команда "Шахтар" (Донецьк) виграє сьогодні кваліфікацію у іспанської "Сельти", а завтра жеребйовка зведе її з російським футбольним клубом "Краснодар". І має матч відбутися в Харкові і в Краснодарі. Якою буде позиція, я не знаю, чи тут буде позиція Міністерства закордонних справ, чи ні, чи це справа громадськості.

Я лише таку найбільш житейську як то кажуть ситуацію, а їх набагато більше. Допоки не буде все ж таки впевненості, що є певна стратегія, є чіткість підходу, завжди будуть ті хто будуть не поділяти і поділяти. Я думаю, ми будемо залишатися в цій ситуації. Важливо не припиняти цей діалог, важливо все ж таки мати набагато більше інформації фактичної, яка відбиває не лише емоції, а ситуації на місцях. І не забувати завжди, що зараз мовами про патріотизм, яких може бути дуже багато і дуже емоційних, залишаються люди, які мають право на пенсію, але які не можуть скористатися, зреалізувати це право. Залишаються діти, які не можуть навчатися там, де вони могли б навчатися з огляду на ситуацію. Доступ до медичних послуг. Багато речей, які фактично є питаннями кожного дня.

Залишається питання, що ці 442 гривні або 80-84, які були в 14-му році, це була одна річ, а інша справа, що це означає в 2017 році, і чому немає на це реагування.

Залишається питання дискримінації прямої-непрямої щодо виборчих прав, зокрема і внутрішньо переміщених осіб. Ці речі, які фактично для більшості, можливо, вони мало що значать, але якщо на них не звертати увагу і не просто звертати, а і не вирішувати, вони створюють де-факто ситуації внутрішньої дискримінації, коли існують багато людей, які в силу тих чи інших причин просто не можуть користуватися і не мають доступу до прав, які їм гарантовані Конституцією, які, зокрема, і міжнародними в тому числі зобов'язаннями України як члена Ради Європи і інших міжнародних організацій.

Я хотів би подякувати співорганізаторам і координаторам нашого круглого столу. Подякувати представникам неурядових організацій, міжнародних організацій і установ, Міністерству закордонних справ, Службі безпеки України, іншим колегам, яких я, можливо, не всіх назвав. І ми будемо продовжувати такі заходи постійно. Дякую за увагу.